

कम्पनी भन्छ- 'मल छ', किसान भन्छन् 'पाइएन'

काठमाडू | खाद्य प्रविधि
गुण नियन्त्रण विभागले
मापदण्डिपरीकात मास तथा
मसुको दाल आयातमा रोक
लागाइएको जनाएको छ।

नू श्री बेटल ट्रेडर्स कञ्चनपुर,
भीमपतल भारतबाट पैठारीको लागि
धनगढी भसिराम मसुको दाल
रुई हजार २५० किलोग्राम मसाको
दाल विभागन्तर्गतको खाद्य
आयात नियंत गुप्तत प्रमाणीकरण
कार्यालय, धनगढीले परीक्षा गरेको
थिए। पृष्ठक्षण पाँच मसुको लामा
किराते क्षति पुऱ्याएको दानाको
मासामापदण्डमा तोकेएम्पता बढी
पाइएको विभागका प्रक्रान्त मोहनकृष्ण
महर्जनले जनकारी दिनुभयो।

मसाको दालमा लामा बाट्य रडको
उनियंति पाइएको पनि उल्लिङ्ग
सुनुभयो। उल्लिङ्ग दाल आयात
गर्न नपिले भनी धनाडी भसार
कार्यालयलाई प्रतिबन्दन पठाइएको
विभागले जनाएको छ। खाद्य

स्वच्छता बढा उपग्रह र स. २०८१
मा परिशार्त खाद्य पदार्थ पैठारी न
अनियंत रूपमा एकाकी हजार १३ को
उपदाक (१) बमोजिम खाद्य पदार्थको
पैठारी गर्न चाहो खाद्य व्यवसायले
खाद्य पदार्थ पैठारी गर्नुभयो विभाग
वा विभागले तोकेको कार्यालयबाट
खाद्यहरू लिए गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।

उपदाक (२) बमोजिम
पैठारीको लागि अपार्टमेन्ट गरी
प्रोप्रेश नाकामा त्याएका खाद्य
पदार्थ नेपालभित्र पैठारी गर्नुभयो
विभाग वा विभागले तोकेको
कार्यालयबाट प्रवेश अनुमति लिए
मात्र खाद्य पदार्थ पैठारी गर्नुपर्ने।

रासस

सिरहा। यस वर्ष साउन महिनाको
तेस्रो हफ्ताको सुरुआतसम्म देशका
धेरेजसो भूभागमा खडेरीजस्तो अवस्था
सिर्जना भयो। लामो समयसम्म पानी
नपर्दा किसानहरू चिन्तित थिए। बीउ
रोप्ने समयमै खेतमा पानी थिएन, धानको
उत्पादन अनियंत्रित देखिएन्थ्यो। तर
साउनको तेस्रो सातादेखि अविल वर्ष
सुख भयो, र किसानले ढिलो भए, पनि
धान रोप सके। अब रोपाएको धानलाई
मल चाहिने सबैदेशील समय आएको
छ।

सिरहारित रूप सामग्री कम्पनी
लिमिटेडको शाखा कार्यालय लहानमा
किसानलाई आवश्यक पर्ने रासायनिक
मल पर्याप्त मात्रामा मौज्दात रहेको
भए पनि वितरण प्रक्रियामा भने समस्या
देखिएको छ।

कम्पनीका शाखा प्रमुख दीपराज
पौडेलका अनुसार जिल्लामा हालसम्म
तीन चरणमा मल वितरण भइहेको छ।
दोस्रो चरण साउन महिनामा मात्र डिएपी
१३९ मेट्रिक टन र युरिया एक हजार २७
मेट्रिक टन मल जिल्लामा आइयेको
छ। तेस्रो चरणको मल आजै त्रिमा पनि
जारी रहेकाले अभाव नहुन पौडेलले
जनकारी दिनुभयो।

शाखा प्रमुख पौडेलले जिल्लामा
रासायनिक मल पर्याप्त मात्रामा
मौज्दात रहेको दाबी गरे पनि वास्तविक
किसानहरू भने मल नपाएको गुनासो
गरिरहेको छन्। नरहा गाउँपालिका-२
का किसान स्वूचीर यादवले भनुभयो,
“हिजो बिहान ४ बजेदेखि लाइनमा बर्से,
तर बेलुका मल सकियो भनेर फर्काईयो।
दुई हजार २०० बोरा, सिराहा नगरपालिकाले
कम्पनी भन्न मल छ, हामीलाई ठैनै,”

उहाँले अगाडि भनुभयो, “धान अब
बद्दन थालेको छ। युरिया हाल्ने यसी
बेला हो। त्रिवाला लाग्दैन, बोट
कम्जोर हुन्छ।”

समयमै मल नपाउँदा रघुवीरजस्तै
लहान-१८ का अखन यादवले पनि
चिन्ता उस्तै छ। मंगलबाट लहानस्थित
रासायनिक मल वितरण गर्ने लहान-१ मा
रहेको कृषि सहकारी संस्थामा पुगेर रितै
हात फर्कनुपरेको उहाँको गुनासो थिए।
“पानी पाएकोमा ढुक्क भयाँ, अब मल
नपाएर गारोमा घेर्का छौं”, उहाँले
भनुभयो, “मौसमले पनि समयमा साथ
दिएन, मलखाद्य पनि पाइएन। किसान
त सधै दोहोरो मारमार छ हजुर, के
गर्ने।” उहाँले रुई हजार ५०५ सम्म
पर्ने ५० किलोको डिएपी मल बाहिर
पशलमा किन्दा रु तीन हजार ५०० सम्म
तिनुपरेको गुनासो गर्नुभयो।

गोदाममा मल भए, पर्ने वास्तविक
किसानले मल नपाएको सम्बन्धमा कृषि
सामग्री कम्पनी तिमिटेड लहानका
शाखा प्रमुख पौडेलको भनाइ छ,
“समस्या सहकारीहरूले समयमा मलको
माग प्रक्रिया अगाडि नबढाउँदा हो।
गोदाममा मल छ, तर वितरण स्थानीय
तह र सहकारीमार्फत हुने भएकाले
दिलाइ भएको हो।”

उहाँको अनुसार, दोस्रो चरणको
वितरण अन्तर्गत सिराहाको १७ वटे
पालिकामा १२५ कृषि सहकारीमार्फत
मल वितरण गरिरहेको छ। डिएपी मल मात्र
१८ हजार ७ सय बोरा वितरण गरिरहेको
हो। यसमध्ये लहान नगरपालिकाले दुई
हजार ९० बोरा, सिराहा नगरपालिकाले
दुई हजार २०० बोरा, धनगढीमाईले
जारी रहेकाले अभाव नहुन पौडेलले
दुई हजार २०० बोरा, धनगढीमाईले

एक हजार ५५५ बोरा, गोलबजारले
एक हजार ५१० बोरालागायत बाँकी
पालिकामा पनि हजारै बोराको दरले
मल वितरण गरिएको छ।

हालको वितरण प्रणाली पहुँच र
सिफारिसमा आधारित भएकाले कृतिपय
वास्तविकका किसान मलबाट बज्चत
हुनसकेको कम्पनीले सहकारीगरेको छ।
शाखा प्रमुख पौडेल भनुहुँच, “कृतिपय
किसानको पालो अभै आएको छैन,
किनभे मल किसान आउँछ। सबै
किसानलाई पालैपालो दिने व्यवस्था
मिलाइको छ।”

यता स्थानीय किसानहरू भने
सहकारीले राजनीतिक आस्था र
चिनाजनका आधारमा मल वितरण
गरेको गुनासो गरिरहेका छन्। उपीहरूका
अनुसार सहकारीहरूले पारदर्शी वितरण
प्रक्रिया अपनाएका छैन, जसले गर्दा
सर्वेसाधारण किसानलाई समयमा मल
विलबजक नराउने, मूल्य सूची टाँस

नपाउने अवस्था सिर्जना भएको छ।
त्यस्तै पालिकामा पनि हजारै बोराको
माछेलाई वितरण गर्ने परिपाटीले मलको
वितरण प्रणालीमार्फत नै प्रश्न उठेको छ।

हालको वितरण गर्ने भएकाले कृतिपय
पालिकामा आधारित भएकाले कृतिपय
वास्तविकका किसान मलबाट बज्चत
हुनसकेको कम्पनीले सहकारीगरेको छ।
शाखा प्रमुख पौडेल भनुहुँच, “कृतिपय
किसानको पालो अभै आएको छैन,
किनभे मल किसान आउँछ। सबै

नगर्ने, रासायनिक मल तथा खाद्यान्न
एउटै स्थानमा राखेजस्ता गम्भीर
बुटिहरू फेला परेको इलाका प्रशासन
कार्यालय लहानका प्रशासकीय अधिकृत
संस्तोष राख्यले जानकारी दिनुभयो। उहाँले

भनुभयो, “सहकारीहरूले बिलबजक
नदेखाउन एउटै ताउंमा राख्ने कार्यलय
कुटाकुट हुने स्थिति रहेको छ।

मल तथा खाद्य वितरणमा
अनियंत्रितताको गुनासो बढेसँगै

आज लहान नगरपालिका र
भगवानपुर गाउँपालिकामा रहेको कृषि
सहकारीहरूको अनुगमन आवश्यक रहेको
बताउनुभयो। “अन्य पालिकाहरूमा पनि
नेवृत्वमा कृषि सामग्री कम्पनीले तिमिटेड
र साल ट्रेडिङ कपरेसन लिमिटेडका
प्रतिनिधिसहितको टोलीले अनुगमन
गरेको हो।

अनुगमनको क्रममा सहकारीहरूले

कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड

लहान शाखाका प्रमुख पौडेलले
पनि सहकारीहरूको अवस्था सुधार
गर्न आवश्यक रहेको बताउँदै
नियमित अनुगमनलाई अभ सशक्त
बनाउँपरेको जोड दिनुभयो। उहाँले
भनुभयो, “हामीले वितरण प्रणाली
सुधार गर्न सहकारी गर्दै आएको छैन।
तर सहकारीहरूले नियम परिपाटी कार्य
गरेकाले थप कडाइका साथ अनुगमन
आवश्यक छ।” यसाले आइतबार पनि
सहायक लिल्ला अधिकारीको नेतृत्वमा
सिरहान नारायणीका कृषि सहकारीमा
अनुगमन गरिएको थिए।

प्रमुख पौडेलले यस्ता अनियंत्रितता
रोकका लागि स्थानीय तहले किसान
कार्डको व्यवस्था गर्न आवश्यक
रहेको उल्लेख गर्नुभयो। यदि किसानको
पहिचान सुनियंत्रित गर्ने किसान कार्ड
लागू गरियो भने पहुँच र भनसुनको
भमा वितरण हुने मलखादा रोम सहज
हुने उहाँको भानाइ छ।

सहकारीका तर्फाबाट अनुगमन र
सुधारको प्रक्रिया अधि बढाए पनि
स्थानीयका लागि सहकारीहरू स्थवर्य
पनि जिमेवार बन्नुपर्ने सरोकारवालाको
धारणा छ। कृषि सामग्री कम्पनीलाई साल्ट
ट्रेडिङ कपरेसन लिमिटेडले पनि मल
वितरण गरिरहेको छ। कृषि जान केन्द्रले
पालिकालाई आवश्यकताअनुसार कोटा
निधारिण गरिएको र यसपालिकाले
सहकारीहरूले वितरणमा गम्भीर अनियंत्रितता
नियमित गरिएको छ। अन्य पालिकाहरूमा
नेवृत्वमा गम्भीर अनियंत्रित वितरण गर्ने
प्रक्रिया अपार्टमेन्ट सरोकारवालाको
धारणा छ। अन्याँका किसानको
कार्यालयको वितरणमा गम्भीर
अनियंत्रितता अनुगमन गरिएको
हो।

सहकारीहरूले वितरणमा गम्भीर
अनियंत्रितता अनुगमन गरिएको छ।

यस्ता छन् मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरू

अनितराज पौडेललाई नियुक्त
गरिएको छ। त्यसैरी युनाइटेड
मेवा खोला हाइड्रोपार
लिमिटेडलाई तालेखुँडुजल्लाको
मेइडेले गाउँपालिका-३ मेवा
खोला जलविद्युत आयोजनाको
१३२ केभी प्रसारण लाइन आइन
आयोजना निर्माणका लागि
र

डेल्टाको मृत्युः पाकिस्तानको सिन्धु दुष्फै र सङ्कुचित हुँदै

एफपी

खारो चान। हबिबुल्लाह खट्टीले आफ्नो सुख्ता यापु गाउँ त्यामुअधि अमाको चिह्नानमा अन्तर्म विवाद भन जाँदा थाँको खुड्यामनि नुकाको तहहरू चकिरहेको छन्। देशको विकाशमा सिन्धु नदी अरब सागरसँग मिल्ने डेल्टामा समुद्री पानीको प्रवेशले कृषि र माछा माने समुदायहरूको पतन भित्त्याएको छ। “नुनिलो पानीले हामीलाई चौरीतरबाट घेरेको छ”, खट्टीले खारो चान सहरको अब्दुल्लाह मिरबहार गाउँबाट भन्नुभयो। उक्त गाउँबाट नदी समुद्रमा खस्छ।

माछाको भण्डार घटेपछि ५४ वर्षीय खट्टीले दर्जाको काम सुख गर्नुभयो, तर एक सय ५० घरपरिवारमध्ये केवल चार मात्र बाँकी रेखापछि यो पनि असभ्य भयो। “साँझमा, एक भयानक मौनताले यस क्षेत्रलाई ओगेको छ”, उजाड काठ र बाँकाको घरहरूमा बेवारिसे कुकुहरू घुमिहेका बेला उहाँले भन्नुभयो। खारो चान कृृत समय लगभग ४० वटा गाउँ मिलेर बनेको थियो, तर अधिकांश गाउँ बढ्दो समुद्री पानीमुनि हराएका छन्।

जनगणनाको तथ्याङ्कभुमिसार सहरको जनसंख्या सन् १९८१ मा २६ हजारबाट घटेर सन् २०२३ मा ११ हजारमा भरेको छ।

खट्टीले आफ्नो परिवारलाई पाकिस्तानको सैबैधान दूसो सहर र सिन्धु डेल्टासहित अधिक आप्रवासीहरूले भरिएको नजिकीको कराचीमा सर्वे तयारी गरिएनुभयोको छ। माछापालन समुदायहरूका लागि वकालत गर्ने पाकिस्तान फिसरफोको काममध्ये डेल्टाका तरीय जिल्लाहरूबाट दर्शाउँ छ। हजार मानिस विश्वासित भएको अनुमान गरेको छ। यस्तै जिन्ना संस्थानले मार्चमा प्रकाशित गरेको एक अध्ययन अनुसार, विगत दुई दशकमा समग्र सिन्धु डेल्टा क्षेत्रबाट १२ लाखभन्दा बढी मानिस विस्थापित भएका छन्। जिन्ना संस्थान

एक पूर्व जलवायु परिवर्तन मन्त्रीको नेतृत्वमा रहेको छिङ्क द्याउँ हो।

अको विकल्प छैन

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

समुद्रसँग मिल्दा नदीले जम्मा गरेको समुद्र तलछाटले बनेको डेल्टा कृृत समय खेती, माछा मार्ने, मानयोभ्र र वयजन्तुहरूका लागि आदर्श थियो।

जीवन शैली

तिब्बत र नदीले जम्मा गर्ने र असभ्य बनाएको छ। जसले बाली खेती गर्न असभ्य बनाएको छ र भिंगा र गंगायाको जनसंख्यामा गम्भीर रूपमा असर गरेको छ। “डेल्टा दुष्फै र सङ्कुचित हुँदै गरेको छ”, यस्तै अपेक्षामा उहाँले भित्री भागमा पुऱः निर्माण गर्नुभयो।

“व्यक्तिको अपेक्षामा उहाँले भित्री भागमा अन्तर्म तब मात्र छोड्छ जब उसको अर्को विकल्प हुँदैन”, उहाँले भन्नुभयो।

दाकेको छ। दुक्काहरूले माइलौं टाढाबाट पिउने पानी बोक्छन् र गाउँहरूले यसलाई गधारहमार्फत घर पुऱ्याउँन्। “कसले आफ्नो मातृभूमि स्वेच्छाले छोड्छ ?”, हाजी करम जाटले भन्नुभयो। उहाँको घर बढ्दो पानीको सहायताले निलेको थियो। १४ परिवारहरूमा समाप्त राष्ट्रिय समेत हुने अपेक्षामा उहाँले भित्री भागमा पुऱः निर्माण गर्नुभयो।

जीवन शैली

दाकेको छ। दुक्काहरूले माइलौं टाढाबाट पिउने पानी बोक्छन् र गाउँहरूले यसलाई गधारहमार्फत घर पुऱ्याउँन्। “कसले आफ्नो मातृभूमि स्वेच्छाले छोड्छ ?”, हाजी करम जाटले भन्नुभयो। उहाँको घर बढ्दो पानीको सहायताले निलेको थियो। १४ परिवारहरूमा समाप्त राष्ट्रिय समेत हुने अपेक्षामा उहाँले भित्री भागमा पुऱः निर्माण गर्नुभयो।

प्रिंसिपि

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

समुद्रसँग मिल्दा नदीले जम्मा गरेको समुद्र तलछाटले बनेको डेल्टा कृृत समय खेती, माछा मार्ने, मानयोभ्र र वयजन्तुहरूका लागि आदर्श थियो।

जीवन शैली

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

तिब्बतबाट सुख भएर सिन्धु नदी पाकिस्तानको सम्पूर्ण लम्बाइ पार गर्नुअघि विवादित काशमीर हुँदै बढ्दै यो नदी र यसका सहायक नदीहरूले देशको करिब ८० प्रतिशत वृष्टि भूमिमा सिंचाइ गर्नु छ। र लाई मानिसको जीविकापार्जनलाई सहयोग गर्नु छ।

कागतीले उचित बजार नपाउँदा मारमा किसान

भाषा। धानखेत मासेर छ वर्षअधि देखि कागतीखेती गरिन्दूभएका गौराहह नारपालिका-४ का नवान आचार्य बजारको सम्पर्कले चिन्तन हुनुहुँच।

आचार्यले १४ बजार क्षेत्रफलमा सुन कागतीको बोट हुक्कानु भएको छ। कागतीको बोटले मय्य उत्पादन रिए तापानि बजारमा बिक्री गर्ने मुसिकल हुन थालेपाइ उहाँजाँतै जिल्लाको अधिकांश कागती किसान खेती बदल्ने कि निरन्तरता दिने भने दोधारामा छन्।

भारतबाट भित्रिने सस्ता कागतीले बजार कब्जा गरेपछि स्वदेशी कागतीले मूल्यमा प्रतिसम्पर्क गर्न नसकेको आचार्यले बताउनुभयो। “दूलो लागानी र मेहनत गरे किसानले कागती फलाउ भएको छ,” उहाँ भनुहुँच, “बजार लायो बिक्री हुन्नै। फलेका कागती बोटमै कुहरे गयो भने किसान कसरी बाँच्ने?”

त्यसको अचार, चुक अमिलोलगायथका सहउत्पादनलाई बढाउनेतर ध्यान जान सके बजारको समया समाधान हुने आचार्य बताउनुहुँच।

न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकेरे बिक्री नभएका कागती स्थानीय तहहरूले किनिदिने व्यवस्था हुन सके किसानहरूमा उत्साह थाप्ने उहाँको सुझाव छ।

विगतमा चिया बगान मासेर व्यावसायिक कागतीखेती गर्दै आउनुभएका बिर्तामोड नारपालिका-६ का कमलताज विमलीले भारतबाट सस्तो मूल्यमा भित्रिने कागतीले यहाँको बजारलाई खलाए पाएको बताउनुभयो।

कृषि ज्ञान केन्द्र भाषाका प्रमुख सागर बिल्ले कागतीको बजार उत्साहजनक नहाँदा निराश बन थालेको स्वीकार गर्दै समाधानका उपाय खोने बेला आएको बताउनुभयो। भाषामा ३१० हेक्टर क्षेत्रफलमा कागतीखेती हुँदै आएकामा हाल खेती घटेर २७० हेक्टरमा फरेको छ।

कागतीखेतीका लागि भाषा उर्जर भूमि रहेको जनाउंदै उहाँले स्थानीय खपतले मात्र स्वदेशी कागतीको बिक्री धान नसक्ने बताउनुभयो। विगतमा बोटबाटे टिपेर रामो भाउमा कागती किनेर लैजाने व्यापारीहरु अहिले आउन हाडेको किसानहरू बताउँछन्।

कागतीखेतीका लागि भाषा आत्मनिर्भर बने अभियानमा जिल्लाका सहकारी सम्यो, कृषि ज्ञान केन्द्र र स्थानीय तहले केही वर्षायता किसानलाई कागतीखेतीले त्रोत्साहित गरिहेका छन्। तर उत्पादन बढेसँगै त्यसको बजार नुसिर्यत गर्ने उपनिवेशी सम्बन्धित निकायको ध्यान पुन सकेको छैन।

पाकेको कागतीको फल बिक्री हुन नसक्दा

भारतबाट भित्रिने सस्तो कागतीतर स्थानीय व्यापारीहरु आकर्षित भएपछि किसानहरू साना सवारीसाधनमा गाउँ र सहरका गल्ली चहरेर पोकापोकामा कागती बेच्ने प्रयास गरिरहेका छन्।

अर्जुनधारा नारपालिका-३ बाट सिटी रिक्सामा कागती बेच्नै धुलाबारी आइम्पुण्डको कुशल थापाले दिनभरि तातो धाम्या डुन्डा दश किलो कागती बिक्री भएको बताउनुभयो। “हाती र बाँदरले बिगार नगर्ने बाली भनेर जङ्गल ले उठाउका बासिन्दालाई अन्धेखी मासेर कागतीखेती गर्न लगाइयो,” उहाँसो भन्नाउँ। फलेका कागती बोटमै कुहरे गयो भने किसान कसरी बाँच्ने?

जिल्लाको मेचीनार, बुद्धशान्ति, अर्जुनधारा, गौराहलगायथका स्थानीय तहमा किसानले धैर्यपिछ्छे कागतीखेती गरेका छन् भने दूलो क्षेत्रफलमा खेती भनेहुँ बढेका छन्। खेती विस्तारसँगै बजारीकरणको सक्स बढाउने गएको छ।

सकाराले कागतीखेतीलाई प्रोत्साहित गर्नी तीक ल्याएपाइले किसानले धान खेत मासेर कागतीको बिक्री खेतापेका थिए। कागतीखेतीमा होमिएका किसानले बिक्री र मूल र सीप पाए पनि उचित बजारको व्यवस्था सकाराले गर्न नसकेको गुनासो गर्दै आएका छन्।

जिल्लामा कर्तीमा ३५० किसानले कागतीको व्यावसायिक खेती गर्दै आएका छन्। केही सहकारी संस्थाले धान र आएका छन्। राजीव र आएका छन्। सदस्यलाई यस खेतीमा लगाएका छन्। यहाँ सुन-१, सुन-२, मद्रासी, युरिका र पापापारापी-५५ जातको कागतीखेती हुँदै आएको छ। कागतीको उत्पादन बढेपछि यसलाई कच्चापदार्थका रूपमा प्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

धान र अरु खेतीमा जस्तो खर्च ज्यादा नहुने भएकाले कागती सहज रूपमा बिक्री हुने वातावरण बन्ने हो भने काइदा हुने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख विक्रो बताउनुभयो। उहाँका अनुसार जिमिनको सतहबाट दुर्द मिटरसम्म चट्टान नभएको, पानी नजान्ने, प्रशस्त प्राप्तिका चट्टान नभएको, यसको लागि उपयोग भएको दोमं याटो कागतीखेतीका लागि उपयुक्त मानिन्छ।

धान र अरु खेतीमा जस्तो खर्च ज्यादा नहुने भएकाले कागती सहज रूपमा बिक्री हुने वातावरण बन्ने हो भने काइदा हुने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख विक्रो बताउनुभयो। उहाँका अनुसार जिमिनको सतहबाट दुर्द मिटरसम्म चट्टान नभएको, पानी नजान्ने, प्रशस्त प्राप्तिका चट्टान नभएको, यसको लागि उपयोग भएको दोमं याटो कागतीखेतीका लागि उपयुक्त मानिन्छ।

यस्तै तामाड समुदायका नानिस तथा भन्नाउँ भएको जाइन र अरु खेतीमा जस्तो खर्च ज्यादा नहुने भएकाले कागती सहज रूपमा बिक्री हुने वातावरण बन्ने हो भने काइदा हुने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख विक्रो बताउनुभयो। उहाँका अनुसार नजिनको सतहबाट दुर्द मिटरसम्म चट्टान नभएको, पानी नजान्ने, प्रशस्त प्राप्तिका चट्टान नभएको, यसको लागि उपयोग भएको दोमं याटो कागतीखेतीका लागि उपयुक्त मानिन्छ।

यस्तै तामाड समुदायका नानिस तथा भन्नाउँ भएको जाइन र अरु खेतीमा जस्तो खर्च ज्यादा नहुने भएकाले कागती सहज रूपमा बिक्री हुने वातावरण बन्ने हो भने काइदा हुने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख विक्रो बताउनुभयो। उहाँका अनुसार नजिनको सतहबाट दुर्द मिटरसम्म चट्टान नभएको, पानी नजान्ने, प्रशस्त प्राप्तिका चट्टान नभएको, यसको लागि उपयोग भएको दोमं याटो कागतीखेतीका लागि उपयुक्त मानिन्छ।

कागतीखेतीका लागि भाषा उर्जर भूमि रहेको जनाउंदै उहाँले स्थानीय खपतले मात्र स्वदेशी कागतीको बिक्री धान नसक्ने बताउनुभयो। विगतमा बोटबाटे टिपेर रामो भाउमा कागती किनेर लैजाने व्यापारीहरु अहिले आउन हाडेको किसानहरू बताउँछन्।

कोइलाबास भन्सारद्वारा लध्यभन्दा बढी राजस्व सङ्कलन नदिएपछि किसान चिन्तत

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्ने अवरथामा पुगेको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उद्देश्यले गलाइएका किबीको बोटले फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। करिब चार वर्ष लगानी गरी उत्पादन दिने समयमा फल नारेपाइले चिन्तित भएको छ। यसलाई उद्देश्यको बाट यहाँको उहाँले गुन्नासो अवरथामा अप्रयोग गर्ने अचार र जुसलगायत दूला उद्योगहरू स्थापना नहुँदा सोसेचेजस्तो आपानी लिन सकेको छैन।

दिवायल। यहाँका किसानले कागतीखेतीमार्फत आपानी गर्ने उ

